

Мацуо Башьо

100 ХАЙКУ

София, 2012

Преводът е направен по изданието
BASHO ZENKU. SHUCHINWAN. Tokyo: Shogakukan, 2004

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Братислав Иванов, превод, 2012
© Издателство „Изток-Запад“, 2012

ISBN 978-619-152-006-0

• С В Е Т О В Н И П О Е Т И •

МАЦУО
БАШЬО

100 ХАЙКУ

Съставителство и превод
Братислав Иванов

ПРЕДГОВОР

Мацуо Башьо, поетът, на когото е съдено да покори с творчеството си Япония, а по-късно и целия свят, е роден на 28 ноември 1644 г. Още приживе той става кумир за стотици хиляди читатели, а неговото творчество предопределя развитието на хайку поезията поне за следващите три столетия. Най-ярко отношението към Башьо е изразено в едно хайку на Йоса Бусон:

芭蕉去て	Bashō sarite	Отиде си Башьо
その、ちいまだ	sono nochi imada	и времето сякаш
年くれず	toshi kurezu.	вече е спряло.

В школата на Башьо са разработени основните принципи на хайку поезията, които носят неговото име – 蕉風 *shōfū*, т.е. стил Башьо. Към тях обикновено се отнасят 寂 *sabi*, 撓 *shiori*, 細み *hosomi* и 軽み *karumi*. Сабигото често се разглежда в единство с шиоригото (саби-шиори). Уединеният размисъл поражда състрадание и същността на шиоригото е в уменията това състояние на духа да се предаде ненаатрапчиво чрез асоциативен подтекст, а не чрез видимото на повърхността.

Тъй като тези принципи никъде не са изложени систематично, ние съдим за тях по изказванията на Башьо, записани в мемоарите на неговите ученици. Те пък са обект на многобройни, често противоречиви коментари.

Въпреки множеството изследвания, посветени на Башьо, неговото творчество все още се разглежда едностранчиво, като се акцентира предимно върху влиянието, което поетът е изпитал от дзен. Някои автори дори го представят като странстващ дзен монах.

Разбира се, структурирането на японското културно пространство не може да бъде разбрано без дзен, но то не може да бъде разбрано и без шинто. След поражението на Япония във Втората световна война обаче шинто е обявено за идеология на японския национализъм и в продължение на няколко десетилетия за него почти не се споменава в литературоведските изследвания.

Сред малкото изключения е американският учен Х. Хендерсън, който винаги е разглеждал хайку като чиста поезия (pure poetry). Неговото първо изследване на хайку се появява преди Втората световна война, а след войната той е една от водещите фигури в Северноамериканската асоциация за хайку поезия.

Увлечени в говоренето за хайку като литературен клон на дзен, мнозина като че ли не забелязват новите тенденции в световната японистика, която от края на миналото столетие вече обръща погледа си към шинтоизма като основа на традиционната японска култура. Особено се подчертава ролята на шинтоизма в такива компоненти на традиционния модел на света, каквито са пространството и времето, животът и смъртта, истината, доброто и красотата. Остава да се надяваме, че новите тенденции няма да доведат и до нов дисбаланс в изследванията на японската култура – този път за сметка на дзен.

В поезията на Башьо обаче препратките към шинто са колкото многобройни, толкова и безспорни. Важно място сред тях заема култът към природата – планините, реките, птиците и цветята на Япония. През 1806 г. Башьо е обявен от императора за Божество на летящите звуци (Hiou tsojin), а по повод стогодишнината от рождението му той е честван като божество в шинтоистките храмове.

Братислав Иванов

Akebono wa
mada murasaki ni
hototogisu¹.

Едвам дочакала
зората,
вече пее кукувица.

ほ ま 曙
と だ は
ゝ む
ぎ ら
す さ
き
に

Akebono ya
kiri ni uzumaku
kane no koe.

Ранно утро –
камбанен звън блуждае
сред мъглите.

鐘 霧 曙
の に や
声 う
づ
ま
く

Aka aka to
hi wa tsurenaku mo
aki no kaze.

Есенен вятър –
грее сърцито
червеното слънце.

秋 日 あ
の は か
風 難 あ
面 か
く と
も

Aki kaze no
yarido² no kuchi ya
togarigoe.

と 鐘 秋
が 戸 風
り の の

Есенен вятър –
сякаш остра пика
пронизва вратите.

ご 口
ゑ や

Aki kaze no
fukedomo aoshi
kuri no iga.

栗 吹 秋
の け 風
毬 どの

Духа есенен вятър,
а зелени са още
на кестена бодлите.

も
青
し

Kono aki wa
nande toshiyoru
kumo ni tori.

Тази есен
защо ли остарях...
Птици в облаците.

雲 何 こ
に で の
鳥 年 秋
寄 は
る

Aki mohaya
bara tsuku ame ni
tsuki no nari.

月 ば 秋
の ら も
形 つ は
く や
雨
に

Есента си отива –
падат тежки капки,
тънък е лунният сърп.

Gu anzuru ni
meido mo kaku ya
aki no kure.

秋 冥 愚
の 途 案
暮 も ず
かく る
や に

Навярно и в ада
не са по-различни
тъжните есенни вечери.

Ano kumo wa
inazuma o matsu
tayori³ kana.

Онзи облак
вест за среща
от мълнията чака.

た 稲 あ
よ 妻 の
り を 雲
か 待 は
な つ

Aki o hete
choo mo nameru ya
kiku no tsuyu.

Пеперуда пие
роса по хризантемите.
Есен е, а иска да живее.

菊 蝶 秋
の も を
露 な 経
め て
る
や

Ajisai ya
katabiradoki no
usu asagi.

薄 帷 紫
浅 子 陽
黄 時 草
の や

Хортензии!
Облечени са
в бледосини кимона.

Ajisai ya
yabu o ko niwa no
betsu zashiki.

別 藪 紫
座 を 陽
敷 小 草
庭 や
の

Малка къщичка
и двор,
покрит с хортензии.

Fuji no yuki
Rosei⁴ ga yume o
tsukase tari.

Снежната Фуджи –
вълшебна планина
от приказката за Росей.

築 廬 富
か 生 士
せ が の
た 夢 雪
り を

